

Inhoud

	Inleiding	6
1	Consumentenkapitalisme	24
2	Reclame	42
3	Materialisme	66
4	Media	74
5	Democratie	96
6	Familie	122
7	Liefde	138
8	Seks	150
9	Eenzaamheid	168
10	Werk	188
11	Individualisme	202
12	Een rustig leven	210
13	Bezigheid	222
14	Lelijkheid	228
15	Onderwijs	244
16	Perfectionisme	254
17	Wetenschap en religie	268
18	Natuur	296
	Conclusie	314
	Illustratieverantwoording	332

Inleiding

Vanaf halverwege de achttiende eeuw verbreidde zich vanuit Noord-Europa over de hele wereld het besef dat men in een tijdperk leefde dat volkomen anders was dan alle voorgaande. Met een mengeling van ontzag en eerbied, vrees en weemoed, noemde men dit de ‘moderne tijd’ of kortweg de ‘moderniteit’. Inmiddels leven we allemaal in de moderniteit; er is geen gehucht of afgelegen eiland meer te vinden waar het wereldbeeld en de ideologie van dit nieuwe tijdperk niet hebben postgevat.

Het verhaal van onze toetreding tot de moderne wereld is terug te vinden in de politiek, religie, technologie, mode, wetenschap en kunst – disciplines die allemaal hebben bijgedragen aan een bewustzijnsverandering, een wijziging in onze manier van denken en voelen. Modernisering bracht op tal van gebieden in ons leven veranderingen met zich mee.

Een NASA-technicus meet de elevatiehoek van de booster voor een RM-10 onderzoeksraket, 1951.

1 – Secularisatie

De moderniteit wordt misschien wel het meest gekenmerkt door de teloorgang van godsdienstigheid – het verdwijnen van een geloof in de bemoeienis van goddelijke krachten met aardse zaken. In alle tijdperken voor het onze heerste de overtuiging dat ons leven voor minstens de helft werd bepaald door goden of geesten, die door middel van gebeden en offers konden worden beïnvloed en die complexe vormen van aanbidding en onderwerping verlangden. Maar wij hebben steeds meer energie gestoken in het rationeel doorgronden van natuurlijke gebeurtenissen: er zijn geen voortekenen of openbaringen meer, geen vloeken of profetieën; onze toekomst zal niet in godshuizen maar in laboratoria worden ontsluit. Zelfs mensen die zich religieus noemen, verlaten zich op hoogopgeleide natuurkundigen en kankerspecialisten. God is dood en de moderniteit heeft Hem vermoord.

2 – Vooruitgang

In premoderne samenlevingen had men een cyclische kijk op de geschiedenis: van vooruitgangsdelen was hoegenaamd geen sprake. Men ging ervan uit dat alles even slecht of goed zou blijven als het altijd was geweest. Menselijke aangelegenheden waren al net zo onveranderlijk als de seizoenen. Keizerrijken bloeiden op en raakten in verval. Perioden van overvloed werden afgewisseld met hongersnoden, maar in essentie bleef alles bij het oude. Modern zijn betekent geloven dat we alles uit het verleden steeds weer kunnen overtreffen: er lijkt geen einde mogelijk aan de groei van onze nationale welvaart, kennis, technologie, politieke structuren en ons vermogen om ons, in de breedste zin van het woord, te ontplooien. We hebben de ketenen van terugkerend lijden verbroken. De tijd is geen rad dat doelloos ronddraait, maar een pijl die gericht is op een vervolmaakbare toekomst.

3 – Wetenschap

We hebben goden vervangen door wiskundige vergelijkingen. De wetenschap zal ons de macht over onszelf, over de raadselen van de natuur en uiteindelijk over de dood verlenen. Dankzij complexe berekeningen en de elektrische trillingen binnen microscopisch kleine circuits zullen we in staat zijn het universum in kaart te brengen en te doorgronden. Het is slechts een kwestie van tijd voordat we erachter komen hoe we onsterfelijk kunnen worden.

4 – Individualisme

Dat we modern zijn, betekent dat we ons ontworstelen aan geschiedenis, gebruiken en gemeenschap. We zullen onze eigen identiteit vormgeven, in plaats van ons te laten bepalen door familie en traditie. We zullen zelf besluiten met wie we trouwen, wat voor werk we willen doen, tot welk gender we willen worden gerekend, waar we willen wonen en wat we willen denken. We kunnen vrij en eindelijk volkomen 'onself' zijn.

Akram Zaatari,
uit: *Objects of
Study/The Archive
of Studio
Shehrazade/
Hashem el
Madani: Studio
Practices*, 2006.
Foto van Tarho en
El Masri, Saïda,
Libanon, 1958.

5 – Liefde

We zijn romantici. Dat wil zeggen: we zoeken een zielsverwant, een modelvriend(in) die zowel een doortastende sekspartner, een betrouwbare co-ouder als een gemoedelijke collega kan zijn. We hebben een afkeer van kil en afstandelijk gedrag. We weigeren ongelukkige verbintenissen in stand te houden waaruit dat aanvankelijke gevoel van verbondenheid is verdwenen. We zullen bergen verzetten om een spirituele tweelingbroer of -zus te vinden.

6 – Steden

We hebben genoeg van het bekrompen dorpsleven. We willen niet naar bed zodra de zon ondergaat en hebben geen zin onze kennissenkring te beperken tot de mensen met wie we op school hebben gezeten. We willen – zoals 85 procent van de inwoners van moderne naties – naar de helverlichte stad verhuizen. Daar kunnen we opgaan in de menigte, gezichten observeren in de metro, onbekend

Gustave
Caillebotte, *Le
Pont de l'Europe*,
1876.

voedsel uitproberen, wisselen van baan, lezen in een park, iets nieuws doen met ons haar, musea bezoeken en naar bed gaan met onbekenden.

7 – Werk

We zijn modern omdat we niet alleen werken om geld te verdienen, maar ook om ons te ontwikkelen als individu, om de talenten te benutten waarmee we ons onderscheiden en om ons ware zelf te vinden. We streven naar iets wat onze voorouders paradoxaal zouden hebben gevonden: werk dat we prettig vinden.

8 – Natuur

Premoderne mensen stonden dicht bij de natuur. Ze waren in staat een herderstasje te herkennen en iets eetbaars te maken van schijfkamille. Ze wisten wanneer de mussen kwamen en wat voor geluid velduilen maakten. Ze vereerden de natuur zoals je een godheid kunt vereren. Maar moderne mensen voelen geen angst voor de nachthemel en zien ook niet in waarom ze de opgaande zon zouden moeten danken. We hebben ons bevrijd van ons aloude ontzag voor natuurverschijnselen. Het sublieme ervaren we eerder in technologie dan in een waterval. Als er één plek is die symbool staat voor het moderne bestaan, is het de dag en nacht geopende supermarkt, met zijn helle verlichting en zijn onmetelijke assortiment aan verse waar uit zeven continenten, waarmee alle geografische belemmeringen en de beperkingen van de nacht fier het hoofd worden geboden. We zullen granaatappels uit Jamaica en dadels uit de Sahel eten.

Andreas Gursky,
May Day V, 2006.

9 – Snelheid

Gedurende het grootste deel van onze geschiedenis werd onze snelheid bepaald door de beperkingen van onze eigen voeten of in het gunstigste geval door de vaart waarmee een paard of een zeilschip zich voortbewoog. Over een wandeling van Londen naar Edinburgh deed je al gauw drie weken; over een zeiltocht van Southampton naar Sydney vier maanden. In het Spanje van de achttiende eeuw stierven de meeste mensen binnen een straal van vijftig kilometer van de plek waar ze waren geboren. Tegenwoordig is er geen plaats meer op aarde die je niet binnen zesentwintig uur kunt bereiken, en op 21,2 miljard kilometer van de planeet waar hij werd gelanceerd, raast de ruimtesonde Voyager 1 met zeventien kilometer per seconde voort op zijn missie de interstellaire ruimte te verkennen.